

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Schermlindes bij Hoeve Spooren in Lommel

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Schermlindes bij Hoeve Spooren, Lommel, Loberg 33 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/72020/116.1

Koen Smets

13/12/2023

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	5
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	7
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	7
2.	Evaluerend gedeelte	8
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	8
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	8
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	9
2.4.	Juridische toestand.....	9
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	9
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	10
2.4.3.	Natuur en Bos:	10
3.	Beheersvisie	10
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	10
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	10
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	11
4.	Bronnen	11
4.1.	Archiefbronnen	11
4.2.	Literatuur	12
4.3.	Cartografische bronnen	12
4.4.	Internetbronnen.....	12
4.5.	Mededelingen	13
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	13
5.1.	Omgevingsplan	13
5.2.	Fotobijlage	13
5.3.	Documentatie	13

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit is het inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit van Schermlindes bij Hoeve Spooren in Lommel. Deze bescherming kadert in de evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van Hoeve Spooren: omgeving (beschermd dorpsgezicht sinds 2002) werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed, werd het volledige beschermde bestand gescreend.

Bij de evaluatie van de bescherming als dorpsgezicht van '*Hoeve Spooren: omgeving*' werd opgemerkt dat de vier schermlindes voor de hoeve niet volledig gevat waren door deze bescherming, omdat ze op het openbaar domein staan, en de bescherming slechts de private kadastrale percelen omvat. Om deze reden worden de vier gekandelaarde schermlindes voor de hoeve en de twee opgaande schermlindes naast de hoeve bijkomend beschermd als monument.

Dit dossier betreft de bescherming als monument van deze zes schermlindes bij Hoeve Spooren. De bescherming als monument van Hoeve Spooren blijft behouden. Tegelijk wordt de bescherming als dorpsgezicht van '*Hoeve Spooren: omgeving*' gedeeltelijk opgeheven. De erfgoedkenmerken en -elementen van het dorpsgezicht zoals beschreven in het beschermingsbesluit van 2002 en het goedgekeurd beheersplan van 2020 blijven gevat binnen de aangepaste afbakening van het dorpsgezicht.

1.1. Situering

De zes schermlindes staan op het erf van Hoeve Spooren (Loberg 33) in Lutlommel, een gehucht van Lommel.

De omgeving van Hoeve Spooren werd op 23 mei 2002 bij ministerieel besluit beschermd als dorpsgezicht. Hoeve Spooren werd tegelijk beschermd als monument. Het monument Hoeve Spooren ligt aan de kruising van de Loberg en de Slachthuisstraat ten oosten van de kern van Lommel. Het beschermde dorpsgezicht rond het monument wordt begrensd door de Loberg, Keizer Karelstraat, Karel Martelstraat en Pieter de Coninckstraat. De omgeving van deze bescherming wordt gekenmerkt door verkavelingen met losstaande ééngezinswoningen.

De voortuin van Hoeve Spooren langs de oostzijde van de hoeve is aangelegd als grasperceel. Het perceel wordt langs de straatzijde begrensd door vier gekandelaarde schermlindes. Ten zuiden van Hoeve Spooren loopt een onverharde oprit. De voormalige kasseiverharding van deze toegang tot het erf van Hoeve Spooren is op sommige plaatsen nog zichtbaar. Aan het einde van de oprit staan twee opgaande schermlindes, ten zuidwesten van de hoeve.

Achter het hoofdgebouw van Hoeve Spooren staat in de tuin de oorspronkelijke waterput. De zes lindes en de waterput zijn sinds 2019 erkend als ZEN-erfgoed ('zonder economisch nut').

1.2. Historisch overzicht¹

Hoeve Spooren staat ook wel bekend als Hoeve de Loberg. De naam Spooren verwijst naar de eigenaars vanaf 1922, toen de gelijknamige familie de hoeve in bezit kreeg. Het woonhuis en de waterput zijn beschermd als monument. De omgevende percelen zijn beschermd als dorpsgezicht.

Hoeve Spooren is een voorbeeld van een grote meerledige langgestrekte Kempische hoeve. Muurankers dateren de hoeve in 1754, maar vermoedelijk is er een oudere 16de- of 17de-eeuwse kern aanwezig. Het primitief kadasterplan toont een boerderijcomplex dat bestaat uit een hoofdgebouw parallel met de straat en een dwarse schuur ten zuiden hiervan (zie foto 1 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). De schuur had oorspronkelijk een dwarse aanbouw, parallel met het woonhuis, zodat het erf in zuidwestelijke hoek werd afgeboord. In de noordoostelijke hoek stond nog een los bijgebouw dat op het moment van de bescherming in 2002 reeds verdwenen was.

Op orthofoto 's van de jaren 1970 is te zien dat Hoeve Spooren zich nog in een rurale landelijke omgeving met weinig bebouwing bevond (zie foto 2 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). De orthofoto van de jaren 1980 (zie foto 3 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier) maakt duidelijk dat het huidige stratenpatroon op dat moment aangelegd werd. De Karel Martelstraat dateert uit deze periode. Ten noorden van Hoeve Spooren zijn de voormalige weilanden verkaveld en bebouwd met eengezinswoningen. Deze trend zette zich de volgende decennia verder tot begin jaren 2000 wanneer bijna de volledige omgeving verkaveld en bebouwd was (zie foto 4 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). Enkel de achterliggende percelen van Hoeve Spooren bleven tot dat moment onbebouwd.

Hoeve Spooren ligt langs de weg van het gehucht Lutlommel naar Overpelt ('Chemin 18' in de Atlas der Buurtwegen) genaamd 'Lobergsendijk', midden negentiende eeuw ingetekend met een breedte van 10 meter (zie foto 8 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). Op andere kaarten uit de negentiende eeuw ligt er een parallelle weg iets meer westelijk, vlak voor de hoeve, met de huidige splitsing voor Hoeve Spooren (zie onder andere foto 9 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). Het driehoekig perceel tussen deze wegen wordt tot begin twintigste eeuw op de topografische kaarten ingekleurd als heide.

In 1897 werd de ligging van de straat aan de voorkant van de hoeve aangepast. Hierdoor kwam ruimte vrij voor de voortuin bij de hoeve (zie foto 10 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). De schuur bleef vlak langs de straat liggen.

In 1960 veranderden de grenzen van het perceel waarop de hoeve staat opnieuw (zie foto 11 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). Aan de straatkant werd het perceel verkleind. Mogelijk is de straat toen nogmaals verlegd of verbreed.

Vermoedelijk dateert de gekandelaarde bomenrij voor de hoeve van na 1897 (Architectuur Depot, 2020). Gezien de omvang van de dikste bomen werden deze hoogstwaarschijnlijk vlak na 1897 aangeplant. Dit lijkt ook logisch om de toen recent verworven voortuin af te bakenen. Het kan echter niet uitgesloten worden dat sommige bomen ouder zijn.

De vier gekandelaarde schermlindes staan op een rij met een knik in: de drie meest noordelijke bomen staan op een rechte lijn, terwijl de meest zuidelijke boom iets meer

¹ Gegevens over de hoeve op basis van VAC Hasselt, Bescherming- en beheersarchief DL 2237; INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Hoeve Spooren en omgeving* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/80174> (geraadpleegd 2 november 2023) en ARCHITECTUUR DEPOT 2020, *Beheersplan Hoeve Spooren en omgeving*, onuitgegeven beheersplan, Maasmechelen.

naar het westen staat, dichterbij de voorgevel van de hoeve. Deze rij volgt de kavelgrens uit 1897.

De derde boom vanaf het noorden is iets dunner dan de andere drie exemplaren (131 cm omtrek tegenover circa 180 cm). Op foto's uit het midden van de twintigste eeuw is dit nog duidelijker zichtbaar (zie foto 14 en 16 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). Deze boom is vermoedelijk enkele decennia jonger en dus ofwel later toegevoegd op een niet-beplante plantlocatie, ofwel een inboeting van een verdwenen exemplaar.

Alle bomen staan op een regelmatige afstand van 5 meter tussen de stammen. Tussen de meest zuidelijke boom en het dunner exemplaar is er 10 meter tussenafstand; mogelijk was hier ooit ook een boom. Op een foto uit de eerste helft van de twintigste eeuw lijkt hier inderdaad een jong exemplaar te staan, van dezelfde leeftijd als de tegenwoordige dunner boom ernaast (zie foto 12 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). Enkele jaren geleden werd op deze open plantplaats een jonge linde geplant, die opgesnoeid zal worden zoals de vier oudere gekandelaarde bomen.

De vier gekandelaarde schermlindes werden in een verticaal vlak geleid en worden nog steeds regelmatig gesnoeid: om de 2 jaar worden ze gekandelaard (Martin Spooren, mondelinge mededeling 2023).

De twee opgaande schermlindes ten zuidwesten van de hoeve staan links en rechts van de onverharde oprit met resten van kasseiverharding. De linkerboom stond naast de mestvaalt, zoals te zien is op een foto uit 1977 (zie foto 17 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier). Op deze foto wordt de boom getoond op het boerenerf met een groot aantal palen tegen de takken geleund. De resten van de lage muur van de mestvaalt, in metselwerk, uitgevoerd in halfsteensverband en afgerond aan de hoeken, zijn ter plaatse nog zichtbaar naast de stamvoet. Deze linde verhinderde door zijn schaduw vermoedelijk het te sterk uitdrogen van de mest. Over de leeftijd van beide opgaande lindes zijn geen bronnen bekend. Ze zijn dikker dan de gekandelaarde lindes (omtrekken van 220 en 229 cm ten opzichte van circa 180 cm), maar mogelijk zijn ze even oud, en is hun grotere stamomtrek te verklaren door een groter kruinvolume wegens het niet regelmatig kandelaren.

Op een ongedateerde foto uit vermoedelijk midden twintigste eeuw (foto 14 van bijlage 5.3. van dit inhoudelijk dossier) is de kruin van de rechterboom zichtbaar; hier lijkt de kruin ook gesnoeid, maar slechts de dunner takken hoger in de kruin, dus een ander type dan bij de gekandelaarde lindes voor de hoeve. Deze bomen hebben tegenwoordig het uitzicht van opgaande bomen. Gezien hun locatie ten zuidwesten van de hoeve kunnen ze zeker ook beschouwd worden als scherm- of schaduwbomen om de hoeve te beschermen tegen weersinvloeden. Daarnaast zijn het welkomstbomen langs de oprit tot het erf: bomen (meestal lindes) die zijn aangeplant bij de inkom van een erf om een vriendelijk onthaal te bieden of een zuiverende werking te vervullen. Welkomstbomen zijn vaak in twee exemplaren, telkens aan één zijde van de inkom aangeplant².

Alle zes de schermlindes zijn vermoedelijk aangeplant als scherm- of schaduwbomen om de hoeve en de schuur te beschermen tegen verschillende weersomstandigheden. Een schermbeplanting is een boom of uitzonderlijk een struik die is aangeplant, vaak in rijverband, om bedreigende of nadelige weersinvloeden (wind, regen, hagel, zon, bliksem,...) rechtstreeks af te schermen of onrechtstreeks af te weren³.

De gekandelaarde schermlindes werden gedetermineerd als Hollandse lindes (*Tilia x europaea*). De opgaande schermlindes werden gedetermineerd als lindes (*Tilia* sp): hierbij gaat het om zomerlinde (*Tilia platyphyllos*) of vermoedelijk eveneens Hollandse linde.

In 2021 werden de zes schermlindes bij Hoeve Spooren opgenomen in de gemeentelijke inventaris van waardevolle bomen van Stad Lommel (boomnummers LUT_118 en LUT_119; Plessers & Paesen, 2021).

² <https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1629>

³ <https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1640>

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

De bescherming bestaat uit zes schermlindes (*Tilia* sp). De zes schermlindes staan op het erf van Hoeve Spooren, Loberg 33 in Lommel.

De schermlindes bij Hoeve Spooren in Lommel zijn aangeplant als schermbeplanting bij de hoeve. Ze werden geplant als regen-, wind- en zonnescherm, meestal aan de zuidwestzijde van het gebouw, zoals hier voor twee bomen het geval is. De vier lindes voor de hoeve zijn regelmatig gekandelaard en gevormd als leibomen, waarvan de takken in een verticaal vlak worden geleid om een zo breed mogelijk schaduwveld te geven als zonnescherm en visuele afscherming voor de hoeve.

Twee lindes zijn opgaand en slechts beperkt gesnoeid. Naast hun functie als schermbomen ten zuidwesten van de hoeve zijn het welkomstbomen langs de oprit tot het erf.

De vier gekandelaarde schermlindes staan op een plantafstand van vijf meter ten opzichte van elkaar. De bomen hebben een stamomtrek op borsthoogte (gemeten op 150 cm hoogte), beginnend bij de meest noordelijke boom, van respectievelijk 183 cm, 184 cm, 131 cm en 173 cm (2023). De gekandelaarde lindes hebben een takvrije stamlengte van circa 3-4 meter en een totale hoogte van 7 meter. Het tweede exemplaar van het noorden heeft een gevorkte stam op 3 meter hoogte. Alle bomen hebben in meerdere of mindere mate waaivormig gesnoeide gesteltakken, waardoor de takken in een verticaal vlak groeien, parallel aan de straat.

Er staat één jonge linde met stamomtrek 15 cm in de rij: mits goed gesnoeid zal deze jonge boom op termijn de rij vervolledigen tot vijf lindes.

De twee opgaande schermlindes langs de oprit staan op zes meter van elkaar en hebben stamomtrekken op borsthoogte van 220 cm en 229 cm (2023, bomen van noord naar zuid). De noordelijke boom staat op vier meter van de hoek van de hoeve.

De opgaande lindes hebben een totale hoogte van circa 17 meter. De bomen hebben een takvrije stamlengte van circa 3 m. Op die hoogte vertakken beide bomen in een aantal zware gesteltakken. De gesteltakken van de noordelijke boom groeien eerder verticaal, terwijl de kruin van de zuidelijke boom meer waaivormig is.

De juiste ouderdom van de bomen is niet gekend, maar het is aannemelijk dat de vijf oudste bomen aangeplant zijn rond 1900. De zesde boom (middelste gekandelaarde boom) is vermoedelijk enkele decennia jonger.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens meerdere plaatsbezoeken op 6 april 2023 en 5 juli 2023. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming. Voor Hoeve Spooren en omgeving is een beheersplan opgesteld. Hoeve Spooren wordt momenteel gerestaureerd.

De algemene conditie en vitaliteit van de lindes is goed.

Het goedgekeurd beheersplan uit 2020 geeft een gedetailleerde diagnosesnota voor de omgeving, het exterieur en het interieur van Hoeve Spooren.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

In de erfgoedinventaris zijn elf sites met welkomstlindes in Limburg bekend, waarvan zes in Voeren⁴. Schermbepantingen van linde in Limburg werden geïnventariseerd op 15 sites⁵. Het ensemble van de twee verschillende types schermbomen (gekandelaard en opgaand) met de eveneens beschermde hoeve en erf bij Hoeve Spooren blijkt in dit geval uitzonderlijk genoeg om een bescherming als monument te rechtvaardigen. Door de samenhang met de hoeve en het regelmatige snoei-beheer van de gekandelaarde bomen is er een grote herkenbaarheid van hun functie als schermbomen.

Historische waarde

De schermlindes bij Hoeve Spooren vormen een representatief relict van een oud gebruik om hoeves te beschermen door middel van schermbepanting. Door hun typische vorm, namelijk gekandelaard in één vlak (vier gekandelaarde lindes), en hun plantlocatie ten zuidwesten van de hoeve (twee opgaande lindes), kan er vanuit gegaan worden dat ze fungeerden als schermbepanting om de hoeve te beschermen tegen extreme weersomstandigheden als regen, wind en zon. De gekandelaarde lindes rond de voortuin markeren de historische perceelsgrens van de tuin. De vijf oudste bomen zijn vermoedelijk geplant rond 1900, de jongste boom is enkele decennia jonger. Samen met de hoeve vormen de lindes een goed bewaard en herkenbaar ensemble dat getuigt van het ruraal landschap in het verleden.

Esthetische waarde

De schermlindes bij Hoeve Spooren hebben door hun omvang, leeftijd en plantlocatie een bijzondere esthetische waarde. Hun huidige groeivorm is representatief voor gekandelaarde schermlindes en welkomstbomen. De vorm van de verschillende schermlindes in combinatie met de hoeve verleent het geheel een hoge esthetische belevingswaarde.

Ruimtelijk-structurende waarde

De schermlindes bij Hoeve Spooren zijn beeldbepalend langs de straat Loberg en het kruispunt met de Slachthuisstraat. Door hun omvang en specifieke plantlocatie vormen ze een baken in de omgeving.

Technische waarde

De schermlindes bij Hoeve Spooren vormen een herkenbaar voorbeeld van een specifieke beheertechniek uit het verleden. In het bijzonder de techniek van het kandelaren is exemplarisch voor de historische erfbepanting bij hoeves.

2.2. Motivering van het type bescherming

De zes schermlindes worden beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

⁴ [Erfgoedobjecten | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

⁵ [Erfgoedobjecten | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

Deze schermlindes, bomen die door middel van menselijke aanplant en snoei een functie als schermbomen kregen, voldoen aan deze definitie en worden daarom beschermd als monument.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Binnen de afbakening van de monument bescherming wordt die zone opgenomen die noodzakelijk wordt geacht om het optimaal behoud van de bomen te verzekeren. Die omvat zowel de kruin en de stam als een zone errond waarin de belangrijkste wortels zich bevinden.

Algemeen wordt aangenomen dat de belangrijkste wortels van een boom zich zeker uitstrekken tot in de druipzone van de takken, dus iets verder dan de natuurlijke kroonprojectie. De wortels situeren zich echter vooral daar waar lucht en vocht aanwezig is en de wortelgroei kan dus, afhankelijk van de ondergrond, een onvoorspelbare vorm aannemen.

Voor veteranabomen wordt aangenomen dat de zone nodig voor optimale bescherming van de wortelzone bestaat uit een cirkel met een straal die 15 maal de stamdiameter gemeten op 1,50 m is, ofwel de kroonprojectie met 5 m rondom, afhankelijk van wat het grootst is (Read, 2000; Lonsdale, 2013).

De dikste stamdiameter van de vier gekandelaarde schermlindes is hier 0,59 m. Gebruik makend van de formule van Read en Lonsdale is er een bescherming nodig bestaande uit een cirkelvormige zone rond elke boom met een straal van circa 9 m. De dikste stamdiameter van de twee opgaande schermlindes is 0,73 m. Voor deze bomen is er dus een bescherming nodig bestaande uit een cirkelvormige zone rond elke boom met een straal van circa 11 m. Om de afbakening van de bescherming zo duidelijk en werkbaar mogelijk te houden, wordt een gemiddelde straal van 10 meter voor alle bomen voorgesteld.

Er wordt voorgesteld om zes grotendeels overlappende cirkels met als middelpunt het centrum van elke linde met een straal van 10 m te beschermen als monument.

De te beschermen zone betreft de zes schermlindes evenals overlappende cirkels met een straal van 10 m omheen elke stam, bij het kadaster bekend als Lommel, 1ste afdeling, sectie C, perceelnummers 52W (deel) en 54X (deel) en deel uitmakend van het openbaar domein.

De bebouwing die geheel of gedeeltelijk binnen deze afbakening valt, wordt niet gevat door de bescherming als monument. Uitsluitend de ondergrond van de gebouwen behoort potentieel tot de standplaats van de bomen, en wordt wel mee opgenomen in de bescherming.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

Hoeve Spooren is beschermd als [monument](#) sinds 23 mei 2002. De omgeving van Hoeve Spooren is beschermd als [dorpsgezicht](#) sinds 23 mei 2002. De schermlindes vallen

grotendeels onder dit dorpsgezicht. Hoeve Spooren en omgeving is aangeduid als [vastgesteld](#) bouwkundig erfgoed. Onder [ID80174](#) zijn de hoeve en omgeving opgenomen in de wetenschappelijke inventaris bouwkundig erfgoed. Op 24 maart 2020 werd een beheersplan van Hoeve Spooren en omgeving goedgekeurd ([ID1138](#)). Het beheersplan omvat het als monument beschermde pand en het omliggende dorpsgezicht met onder andere de waterput en de lindes.

De schermlindes bij Hoeve Spooren zijn opgenomen in de wetenschappelijk inventaris landschappelijk erfgoed als landschappelijke elementen ([ID131049](#) en [ID131051](#)). De gekandelaarde bomenrij van vier lindes, de twee opgaande lindes en de waterput werden erkend als ZEN-erfgoed op 15 oktober 2019.

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

Volgens het gewestplan Neerpelt-Bree (K.B. 22 maart 1978 gewijzigd bij M.B. van 28 juli 1995) staan de schermlindes bij Hoeve Spooren in woongebied. Er is geen RUP, noch een BPA van toepassing.

2.4.3. Natuur en Bos:

De schermlindes staan niet in een Speciale Europese Beschermingszone, noch in VEN- of IVON-gebied, noch in een natuur- of bosreservaat.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen. Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken. De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Vertaald naar het houtig erfgoed gaat het om deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade. Dit heeft zowel betrekking op de als monument beschermde bomen (stam, kruin en wortels) als op de standplaats waarin zij groeien;
- de fysische toestand van de bomen en hun standplaats regelmatig te controleren en te evalueren en tijdig de meest geschikte maatregelen uit te voeren wanneer een probleem zich voordoet (monitoring);
- regulier onderhoud van de als monument beschermde bomen en hun standplaats oordeelkundig uit te oefenen (regulier beheer);
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

Specifiek voor de schermlindes bij Hoeve Spooren kan de instandhoudingsdoelstelling: 'regulier onderhoud uitoefenen dat aangepast is aan de snoeivorm en de leeftijd van de bomen, met als doel om de bomen zo lang mogelijk in stand te houden' nog verder verduidelijkt worden: voor de gekandelaarde schermlindes betekent dit het verder regelmatig kandelaren van de bomen. Op basis van de beoordeling van de bomen (monitoring) kan, indien noodzakelijk, het regulier beheer aangepast worden. Bomen zijn immers levende organismen die een aan hun ouderdom en fysische toestand aangepaste verzorging nodig hebben. Er moet steeds voor dat type beheer gekozen worden dat het zo lang mogelijk in stand houden van de bomen verzekert. Omwille van deze specifieke vereiste, moet dit regulier onderhoud deskundig uitgevoerd worden en moeten de bomen steeds eerst beoordeeld worden alvorens tot snoei over te gaan.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Als voor de handelingen aan of in beschermde goederen een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of voor het verkavelen van gronden, een omgevingsvergunning voor de exploitatie van een gedeelde inrichting of activiteit, een vergunning, toelating, machtiging, ontheffing of afwijking overeenkomstig de bepalingen van het Bosdecreet van 13 juni 1990, het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu of het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning vereist is, vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijke rechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

4.1. Archiefbronnen

- Onroerend Erfgoed Limburg, Beschermingsdossier DL 2237, Hoeve Spooren en omgeving, (AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2002).

4.2. Literatuur

- ARCHITECTUUR DEPOT, 2020: *Beheersplan Hoeve Spooren en omgeving*, onuitgegeven beheersplan, Maasmechelen, 55.
- LONSDALE D., 2013: *Ancient and other veteran trees: further guidance on management*, The Tree Council, London, 212.
- PLESSERS I. & PAESEN B., 2021: Inventaris waardevolle bomen Stad Lommel. Regionaal Landschap Lage Kempen, in opdracht van Stad Lommel.
- READ H., 2000: *Veteran Trees: A guide to good management*, 92.
- VANDEN BOER A., 2019: *Lommel bij het begin van de Belgische tijd: 1830-1860*. In: INDEKEU B., *Jaarboekje voor de geschiedenis van Lommel*, 4: 5-95.

4.3. Cartografische bronnen

- Primitief Kadaster, Gemeente Lommel, 1840-1843, schaal 1 :2.500.
- Atlas der Buurtwegen, Gemeente Lommel, 1840-1843, schaal 1:5.000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.
- Topografische basiskaart numerieke reeks, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven in 2009, schaal 1:10.000.

4.4. Internetbronnen

- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Hoeve Spooren en omgeving* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/80174> (geraadpleegd 2 november 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Hoeve Spooren* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2448> (geraadpleegd 2 november 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Hoeve Spooren: omgeving* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/2453> (geraadpleegd 2 november 2023).

- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Gekandelaarde bomenrij van vier linden als schermbepanting* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/131051> (geraadpleegd 2 november 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Twee opgaande linden als schermbomen* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/131049> (geraadpleegd 2 november 2023).

4.5. Mededelingen

- SPOOREN M., 2023: mondelinge mededeling in verband met de snoei van de gekandelaarde schermlindes, Lommel, 5 juli 2023.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archiefphoto's, bouwplannen, kadastrummutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.